

Η Β' Οικουμενική Σύνοδος του Βατικανού 1962-1965

Φως για την Εκκλησία και για το σύγχρονο κόσμο

Γ.Ι.Ε.Ι.Ε.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Η Β' Σύνοδος του Βατικανού έθεσε τα θεμέλια για τη νέα πορεία της Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο. Παρόλο που στην ουσία παραμένει η ίδια με “χθες”, η Εκκλησία ξι και κατανοεί το “σήμερα”. Η Σύνοδος την βοήθησε να προετοιμαστεί για το πέραςμα από τη δεύτερη στην τρίτη μετά Χριστόν χιλιετία.»

Πάπας Ιωάννης-Παύλος Β'

ΛΕΟΝΤΕΙΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ-ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
ΣΜΥΡΝΗΣ

ΛΕΟΝΤΕΙΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΠΑΤΗΣΙΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ-ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ

ΚΟΛΕΓΙΟ ΔΕΛΤΑ
ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ-ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ-ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΔΕΛΤΑ
ΑΛΙΜΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΑΓΙΟΣ ΙΩΣΗΦ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΑΓΙΟΣ ΙΩΣΗΦ
ΒΟΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
JEANNE D'ARC
ΔΗΜΟΤΙΚΟ-ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΚΑΛΑΜΑΡΙ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΣΥΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΟΥΡΟΥΣΙΝΩΝ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ

Η Β' Οικουμενική Σύνοδος του Βατικανού

1962-1965

Επιμέλεια:

Μαρία Κοκκαλάκη
(Μαθηματικός Γυμνασίου-
Υπεύθυνη Ποιμαντικής
Λεοντείου Λυκείου Νέας Σμύρνης)

Θεολογική Επιμέλεια:

π. Γεώργιος Αλτουβάς
(Υπεφημέριος Καθεδρικού Ναού
Αγίου Διονυσίου Αρεοπαγίτου-
Θεολόγος Καθηγητής
Λεοντείου Λυκείου Νέας Σμύρνης)

Φιλολογική Επιμέλεια:

Μάρκος Παλαμάρης
(Φιλολόγος Γυμνασίου-Λυκείου
Λεοντείου Λυκείου Νέας Σμύρνης)

Εκτύπωση:

**Γραμματεία Ιδιωτικών
Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων
στην Ελλάδα**

Νοέμβριος 2012

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος – El Greco (1541-1614):
“Ο Άγιος Παύλος” (1600)

*“Να επιδιώξεις τη δικαιοσύνη, την ευσέβεια, την πίστη,
την αγάπη, την υπομονή, την πραότητα.
Να αγωνίζεσαι τον ωραίο αγώνα της πίστεως.
Έτσι θα κατακτήσεις την αιώνια ζωή,
στην οποία σε κάλεσε ο Θεός.”*

(Α΄ προς Τιμόθεον 6, 11-12)

«Έτος της Πίστεως» για την Καθολική Εκκλησία

«Η “Θύρα της Πίστεως” (βλ. Πράξεις Αποστόλων 14, 27), που μας εισάγει στην κοινωνία με τον Θεό και επιτρέπει την είσοδό μας στην Εκκλησία Του, είναι πάντοτε ανοιχτή για μας. Μπορούμε να διασχίσουμε το κατώφλι αυτής της Θύρας, όταν αφήσουμε την καρδιά μας να διαπλαστεί από το Λόγο του Θεού και από τη μεταμορφωτική Του χάρη. Η διάβαση αυτής της Θύρας συνεπάγεται τη δέσμευσή μας σε μια πορεία που διαρκεί όλη τη ζωή. Ξεκινά με το Βάπτισμα, μέσω του οποίου μπορούμε να αποκαλούμε τον Θεό “Πατέρα”, και ολοκληρώνεται με το πέρασμά μας, διά του θανάτου, στην αιώνια ζωή.»

Με τα λόγια αυτά, ως εισαγωγή, ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ' εξέδωσε Αποστολική Επιστολή προς όλους τους πιστούς της Καθολικής Εκκλησίας, με την οποία κήρυξε το «Έτος της Πίστεως», που ξεκίνησε στις **11 Οκτωβρίου 2012**, ημέρα της **πεντηκοστής επετείου από την έναρξη των εργασιών της Β' Συνόδου του Βατικανού**, και θα λήξει στις **24 Νοεμβρίου 2013**, ημέρα της εορτής του Χριστού Βασιλέα. Στις 11 Οκτωβρίου συμπληρώθηκαν επίσης **20 χρόνια** από τη δημοσίευση της **Κατήχησης της Καθολικής Εκκλησίας**, η οποία είναι γνήσιος καρπός της Β' Συνόδου του Βατικανού και αποτελεί κείμενο αναφοράς για κάθε πιστό.

Με την ανακήρυξη του Έτους αυτού, ο Πάπας θέλησε να υπάρξει στην Εκκλησία «**μια αυθεντική και ειλικρινής ομολογία της πίστεως και μια επιβεβαίωσή της με τρόπο ατομικό και συλλογικό, ελεύθερο και συνειδητό, εσωτερικό και εξωτερικό, ταπεινό και ειλικρινή**». Θεώρησε επίσης ότι είναι μια κατάλληλη ευκαιρία για να κατανοήσουμε τα κείμενα που κληρονομήσαμε από τους Συνοδικούς Πατέρες και τα οποία «**δεν χάνουν την αξία τους και τη δυναμική τους. Χρειάζεται να διαβάζονται με τον ενδεδειγμένο τρόπο, να γίνονται γνωστά και να αφομοιώνονται ως κείμενα της διδασκουσας Εκκλησίας. Η Σύνοδος αποτέλεσε πράγματι μια μεγάλη χάρη με την οποία ευεργετήθηκε η Εκκλησία μας τον εικοστό αιώνα**».

Με τη βοήθεια του μικρού αυτού πονήματος, θα επιχειρήσουμε να μελετήσουμε τι είναι μια Σύνοδος της Εκκλησίας, πότε συγκαλείται και για ποιους λόγους· γιατί υπήρξε η ανάγκη σύγκλησης της Β' Συνόδου του Βατικανού το 1962, σε τι αποσκοπούσε και τι προσδοκούσαν οι πιστοί από αυτήν· ποια ήταν τα διατάγματα που εξέδωσε, ποιες οι επιδράσεις της και ποιες οι αλλαγές που επέφερε στη ζωή της Εκκλησίας μας.

Η Β' Σύνοδος του Βατικανού πραγματοποιήθηκε σε μια εποχή μεγάλων ανατροπών στην κοινωνία. Ο εικοστός αιώνας, με τους δύο παγκόσμιους πολέμους, τις επαναστάσεις, τις κοινωνικές αναταραχές αλλά και τις μεγάλες περιόδους ειρήνης, την ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ των λαών, την επιστημονική, πολιτισμική, τεχνολογική και οικονομική πρόοδο, τη δημοκρατία και τις ατομικές ελευθερίες, οδήγησε τον κόσμο σε ένα νέο μέλλον, το οποίο, παρόλα τα προβλήματα, είναι σίγουρα πιο φωτεινό και ελπιδοφόρο.

Η Β' Σύνοδος του Βατικανού θέλησε να εκσυγχρονίσει την Καθολική Εκκλησία και να την προσαρμόσει στα νέα δεδομένα της εποχής μας. Οι αλλαγές που επέφερε, όχι στην ουσία της πίστης μας, αλλά στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε και βιώνουμε την πίστη μας ως Καθολικοί, είναι τόσο μεγάλες που, όσοι από εμάς δε ζήσαμε τη νοοτροπία της Εκκλησίας πριν από το 1960, δεν μπορούμε ίσως να εκτιμήσουμε το παρόν που μας προσφέρεται και το εξαιρετικό μέλλον που εναπόκειται σε εμάς πλέον να δημιουργήσουμε.

Όπως τόνισε ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ': *«Η Σύνοδος αποτέλεσε μια μεγάλη χάρη, με την οποία ευεργετήθηκε η Εκκλησία μας τον εικοστό αιώνα»*. Ένας νέος ορίζοντας ανέτειλε στη ζωή της Εκκλησίας μας, μια νέα πραγματικότητα για το παρόν και το μέλλον των πιστών χριστιανών: έχουμε, πλέον, ένα ρόλο πιο ενεργό και ταυτόχρονα μια δέσμευση περισσότερο επιτακτική τώρα απ' ότι παλαιότερα, για να εργαστούμε στην υπηρεσία του Λαού του Θεού και της ανθρωπότητας γενικότερα.

**Το Διοικητικό Συμβούλιο
της Γραμματείας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων
στην Ελλάδα**

Η Σύνοδος των Ιεροσολύμων

Βρισκόμαστε στην άνοιξη του 49μ.Χ. Παρ' όλες τις δυσκολίες, στην Αντιόχεια ήταν έκδηλη η ικανοποίηση και η χαρά, γιατί ο Παύλος και ο Βαρνάβας είχαν καταφέρει να βαφτίσουν πολλούς χριστιανούς ανοίγοντας την πόρτα της πίστης και στους εθνικούς. Ωστόσο, έφτασαν από την Ιουδαία ορισμένοι χριστιανοί, περισσότερο προσκολλημένοι στην παράδοση, που επέμεναν πως οι εθνικοί που είχαν βαπτιστεί έπρεπε να διδαχθούν και να τηρούν το Νόμο του Μωυσή. Τα πνεύματα οξύνθηκαν και έτσι η κοινότητα της Αντιόχειας αποφάσισε να παραπέμψει το θέμα στην Ιερουσαλήμ, όπου βρίσκονταν ο Πέτρος και οι υπόλοιποι Απόστολοι.

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος:
"Οι Απόστολοι Πέτρος
και Παύλος" (1607)

Ο Παύλος και ο Βαρνάβας μετέβησαν στην Ιερουσαλήμ και ενώπιον των Αποστόλων και των πρεσβυτέρων διηγήθηκαν τα θαύματα τα οποία έκανε ο Θεός μέσω αυτών στους εθνικούς. Η Σύνοδος τους άκουσε με προσοχή. Κατόπιν ο ίδιος ο Πέτρος έδωσε μαρτυρία της κλήσης του να κηρύξει το Ευαγγέλιο στους εθνικούς και πρόσθεσε ότι δεν έπρεπε να προκαλούν τον Θεό φορτώνοντας στους χριστιανούς ένα βάρος που ούτε οι ίδιοι μπόρεσαν να σηκώσουν.

Τελικά, η Σύνοδος αποφάσισε να στείλει στην Αντιόχεια τον Παύλο και το Βαρνάβα με μια επιστολή, όπου ανέφερε ότι: "...αποφασίστηκε ως σωστό από το Άγιο Πνεύμα και από μας να μη σας επιβάλουμε κανένα πρόσθετο βάρος, εκτός από αυτά τα αναγκαία: να απέχετε από το κρέας που προέρχεται από ειδωλολατρικές θυσίες και από την ανηθικότητα. Αν φυλάγεστε από αυτά, θα κάνετε το σωστό." Η υπόθεση έκλεισε με αυτόν τον τρόπο, προσφέροντας ένα πρότυπο για τις μελλοντικές Συνόδους.

(Από το βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων, κεφ. 15)

Σύνοδοι της Εκκλησίας, Τοπικές και Οικουμενικές

Με τον όρο «**Σύνοδος**» εννοούμε γενικά μια συγκέντρωση και σύσκεψη απόμων, συχνά αντιπροσώπων κάποιων οργανισμών, με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και τη λήψη αποφάσεων¹. Σε ό,τι αφορά στην Εκκλησία, η **Ιερά Σύνοδος της Καθολικής Ιεραρχίας** είναι το ανώτατο Εκκλησιαστικό όργανο της τοπικής μας Εκκλησίας, το οποίο απαρτίζουν όλοι οι Επίσκοποι της χώρας μας και συνεδριάζει για να αποφασίσει μόνο για θέματα τοπικού χαρακτήρα. Η **Οικουμενική Σύνοδος** είναι το ανώτατο συλλογικό όργανο της Εκκλησίας, που συγκαλείται σε περίπτωση σοβαρού θρησκευτικού ζητήματος και στο οποίο συμμετέχουν Επίσκοποι-Αντιπρόσωποι από όλες τις χώρες του κόσμου.

Η πρώτη Σύνοδος που γνώρισε η Εκκλησία ήταν εκείνη των Αποστόλων στην Ιερουσαλήμ (βλ. Πράξεις Αποστόλων, κεφ. 15). Από πολύ νωρίς πάντως, έλαβαν χώρα τοπικές sínοδοι σε διάφορα μέρη, των οποίων τα πρακτικά έχουμε σήμερα στα αρχεία μας. Σκοπός της σύγκλησής τους ήταν η από κοινού αντιμετώπιση ορισμένων καταστάσεων που απασχολούσαν μια μεγάλη Εκκλησιαστική Επαρχία. Οι sínοδοι αυτές πραγματοποιούνταν σε μεγάλες πόλεις της συγκεκριμένης περιοχής και έμειναν στην ιστορία με το χαρακτηρισμό «**Τοπικές**», επειδή οι αποφάσεις τους δεν μπορούσαν να έχουν γενικότερη ισχύ, δηλαδή έξω από τα όρια της επαρχίας όπου διεξήχθησαν. Οι Επίσκοποι ήταν βέβαιοι πως οι αποφάσεις τους, αφού λαμβάνονταν από κοινού για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Εκκλησίας, δεν απηχούσαν μόνο τη δική τους σύμφωνη γνώμη, αλλά ήταν άμεσος καρπός του Αγίου Πνεύματος («*Κρίναμε καλό, κάτω από την έμπνευση του Αγίου Πνεύματος...*», Αφρικανική Σύνοδος του 252μ.Χ.).

Είναι πολύ πιθανόν να μην είχε γνωρίσει η Εκκλησία τις **Οικουμενικές Συνόδους**, αν δεν υπήρχε κάποιος αυτοκράτορας, όχι μόνο για να τις συγκαλέσει αλλά και για να φροντίσει για τη διεξαγωγή τους και για τη γενική, «οικουμενική» εφαρμογή των αποφάσεών τους. Όταν η αίρεση του

¹ Γ. Μπαμπινιώτη, «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας», Αθήνα 1998.

Αρειου² δίχασε όχι μόνο την Εκκλησία αλλά και την ίδια την αυτοκρατορία, ο Κωνσταντίνος αποφάσισε τη σύγκληση μιας συνόδου, στην οποία θα λάμβαναν μέρος οι Επίσκοποι ολόκληρης της αυτοκρατορίας, της «Οικουμένης». Έτσι, η απόφασή της θα είχε ισχύ για ολόκληρη την Εκκλησία και για ολόκληρη την αυτοκρατορία, θα ήταν δηλαδή οικουμενική. Με αυτή την προοπτική, ο Κωνσταντίνος συγκάλεσε την **πρώτη Οικουμενική Σύνοδο**, στη Νίκαια της Βιθυνίας το 325μ.Χ. Οι «Συνοδικοί Πατέρες»³ συνέταξαν ένα κείμενο, το οποίο αποδέχθηκε όλη η Εκκλησία σαν το πρώτο «**Σύμβολο της Πίστεως**». Κατά τη **δεύτερη Οικουμενική Σύνοδο**, η οποία συνεκλήθη στην Κωνσταντινούπολη το 381μ.Χ. από τον αυτοκράτορα Θεοδοόσιο, συμπληρώθηκε το «Σύμβολο της Πίστεως», στη μορφή που γνωρίζουμε σήμερα και που ομολογούμε κατά τη Θεία Λειτουργία.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι οι ομολογίες πίστης των Συνόδων αποτελούν **δόγματα**⁴ της Καθολικής Εκκλησίας, αποδίδεται, δηλαδή, σε αυτές η έκφραση πίστης ολόκληρης της Εκκλησίας.

Η Α' Οικουμενική Σύνοδος
(Ο Μέγας Κωνσταντίνος και οι Συνοδικοί Πατέρες)

² Ο «Αρειανισμός» αρνιόταν τη θεία φύση του Χριστού.

³ Οι Επίσκοποι που απαρτίζουν μια Σύνοδο ονομάζονται «Συνοδικοί Πατέρες».

⁴ Δόγμα είναι η αυθεντική περί πίστεως διδασκαλία, όπως διατυπώνεται από Οικουμενική Σύνοδο, η αλήθεια της οποίας έχει απόλυτο κύρος.

Το Σύμβολο της Νικαίας/Κωνσταντινουπόλεως

Πρόκειται για το «Σύμβολο της Πίστεως», ή αλλιώς “Πιστεύω”, που έχει επικρατήσει και αναγιγνώσκεται στη Θεία Λειτουργία. Αποτελείται από 12 άρθρα. Τα 7 πρώτα συντάχθηκαν στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο. Τα υπόλοιπα 5 προστέθηκαν στη Β΄ Οικουμενική Σύνοδο.

Στα 9 πρώτα άρθρα του Συμβόλου αυτού κυριαρχεί το ρήμα “Πιστεύω”, στο 10^ο το ρήμα “Ομολογώ” και στα άρθρα 11 και 12 το ρήμα “Προσδοκώ”. Το 1^ο άρθρο αναφέρεται στον Πατέρα. Από το 2^ο μέχρι το 7^ο, τα άρθρα αναφέρονται στον Υιό. Το 8^ο αναφέρεται στο Άγιο Πνεύμα. Το 9^ο άρθρο αναφέρεται στην Εκκλησία, το 10^ο στο Βάπτισμα, το 11^ο στην Ανάσταση των νεκρών και το 12^ο στη Δευτέρα Παρουσία. Το πλήρες κείμενο έχει ως εξής:

1. Πιστεύω εἰς ἕναν Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.
 2. Καὶ εἰς ἕναν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι’ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.
 3. Τὸν δι’ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
 4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
 5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.
 6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.
 7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
 8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.
 9. Εἰς μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
 10. Ὅμολογῶ ἕν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
 11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
 12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.
- Ἀμήν.

Η Εκκλησία μας κατά τον εικοστό αιώνα

Κάνοντας ένα μεγάλο άλμα στον ιστορικό χρόνο και φτάνοντας στις αρχές του εικοστού αιώνα και στις παραμονές της σύγκλησης της Β' Συνόδου του Βατικανού, καλό είναι να γνωρίσουμε το κλίμα της εποχής.

Στο τέλος του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η Καθολική Εκκλησία έμελλε να γνωρίσει τα πρώτα σημάδια μια αναγέννησης-μεταρρύθμισης, που ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί. Ήδη, από τους προηγούμενους αιώνες, είχε διαπιστωθεί ότι **η Εκκλησία πρέπει πάντα να προβαίνει σε μεταρρυθμίσεις**, όχι αντιγράφοντας τις μικρές ή τις μεγάλες αλλαγές που συντελούνται στην κοινωνία – ή να συμβιβάζεται με αυτές – αλλά ως «**φως του κόσμου**» να κατανοεί τις ανθρώπινες ανάγκες και προσδοκίες της κάθε εποχής και να ανταποκρίνεται σε αυτές με την Ευαγγελική της διδασκαλία.

Η ανθρωπότητα των αρχών του 20^{ου} αιώνα είχε ανάγκη, περισσότερο ίσως από ποτέ άλλοτε, ένα φως για να την καθοδηγήσει. Και η αναγέννηση της Εκκλησίας ήταν το λάδι που θα τροφοδοτούσε αυτό το φως. Σ' όλες τις προηγούμενες ιστορικές περιόδους μιλούσαν για «μεταρρύθμιση». Αυτή τη φορά ο όρος άλλαξε· και η αλλαγή οφείλεται στον **Πάπα Ιωάννη ΚΓ'**, που πρώτος χρησιμοποίησε τον όρο «**Aggiornamento**» (ενημέρωση ή εκσυγχρονισμός) της Εκκλησίας. Η ιταλική αυτή λέξη χρησιμοποιήθηκε απ' όλο τον κόσμο και φανέρωνε ένα πρόγραμμα που είχε ξεκινήσει αρκετές δεκαετίες πριν και που άντεξε δύο παγκόσμιους πολέμους.

Η νέα αναγέννηση της Εκκλησίας θα μπορούσαμε να πούμε πως άρχισε από τους λαϊκούς και εμφανίσθηκε αρχικά στον τομέα της φιλοσοφίας και της λογοτεχνίας. Οι πρωτοπόροι του ευρωπαϊκού πνεύματος σχημάτισαν γύρω τους σημαντικούς κύκλους προβληματιζόμενων καθολικών, οι οποίοι πρόσφεραν αξιόλογες εργασίες σε θέματα όπως ήταν η ιστορική έρευνα, η κοινωνιολογία, οι βιβλικές μελέτες, ο οικουμενισμός, η λειτουργική και η εκκλησιαστική ιστορία. Το έργο τους στάθηκε ευεργετικό σε μια εποχή που η επίσημη πολιτική της Εκκλησίας ήταν ο «αντιμοντερνισμός».

Παράλληλα, και από την πλευρά της ιεραρχίας, η κατάσταση είχε αρχίσει να ωριμάζει. Ο Πάπας Πίος Ι΄ (1903-1914), ο Πάπας του αντιμοντερνισμού, έδινε ώθηση το 1903 στο ξεκίνημα της «Λειτουργικής Κίνησης», που θα ολοκληρωνόταν μετά τη Β΄ Σύνοδο του Βατικανού. Ο Πάπας είχε συνειδητοποιήσει πως η ενεργή συμμετοχή των λαϊκών στις λειτουργικές πράξεις της Εκκλησίας ήταν η πρώτη και απαραίτητη πηγή του αυθεντικού χριστιανικού πνεύματος. Στη Γαλλία και στη Γερμανία κυρίως, ξεκίνησαν το έργο τους δεκάδες θεολόγοι, που αναζήτησαν τις πηγές της λειτουργικής προσευχής της Εκκλησίας προετοιμάζοντας έτσι τις λειτουργικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θα ακολουθούσαν. Ήδη διαμορφωνόταν μια νέα αντίληψη για την Εκκλησία ως «**Σώμα του Χριστού**».

Χωρίς κανείς να το περιμένει, στις 28 Οκτωβρίου 1958, σε ηλικία 77 ετών, ο Καρδινάλιος Άγγελος-Ιωσήφ Roncalli εξελέγη από το Κονκλάβιο των Καρδινάλιων Πάπας με το όνομα **Ιωάννης ΚΓ΄**. Ο μέχρι τότε σχεδόν άγνωστος στον πολύ κόσμο Καρδινάλιος της Βενετίας, γιος φτωχών γεωργών, επρόκειτο να δώσει στην Εκκλησία μια τεράστια ώθηση προς τα εμπρός. Ήδη από την πρώτη μέρα της αρχιερατείας του έδειξε πως δύο θα ήταν οι μεγάλοι άξονες γύρω από τους οποίους θα περιστρεφόταν η δραστηριότητά του: το ποιμαντικό έργο (για να αισθανθούν οι πιστοί τη μητρική αγάπη της Εκκλησίας) και η αναζήτηση της ενότητας (όχι μόνο της Εκκλησίας αλλά και ολόκληρης της οικουμένης).

Η έκπληξη του κόσμου ήταν τεράστια όταν ο Πάπας, στις 25 Ιανουαρίου 1959, ανήγγειλε τη **σύγκληση Οικουμενικής Συνόδου**, ως απάντηση της Εκκλησίας στην πνευματική κρίση του 20^{ου} αιώνα. Ο ίδιος ο Πάπας κήρυξε την έναρξη των εργασιών της **Β΄ Συνόδου του Βατικανού** στις **11 Οκτωβρίου 1962**. Ο θάνατος τον βρήκε στις 3 Ιουνίου 1963 μετά από εντατική εργασία στο συνοδικό έργο. Όλος ο κόσμος λυπήθηκε, όσο δεν είχε ίσως λυπηθεί για κανέναν από τους προκατόχους του, στους είκοσι αιώνες ιστορίας του θεσμού.

Τον διαδέχθηκε ο **Πάπας Παύλος ΣΤ΄**, ο οποίος ενστερνίστηκε την παρακαταθήκη του προκατόχου του με σύνεση και τόλμη και συνέχισε τις εργασίες της Οικουμενικής Συνόδου.

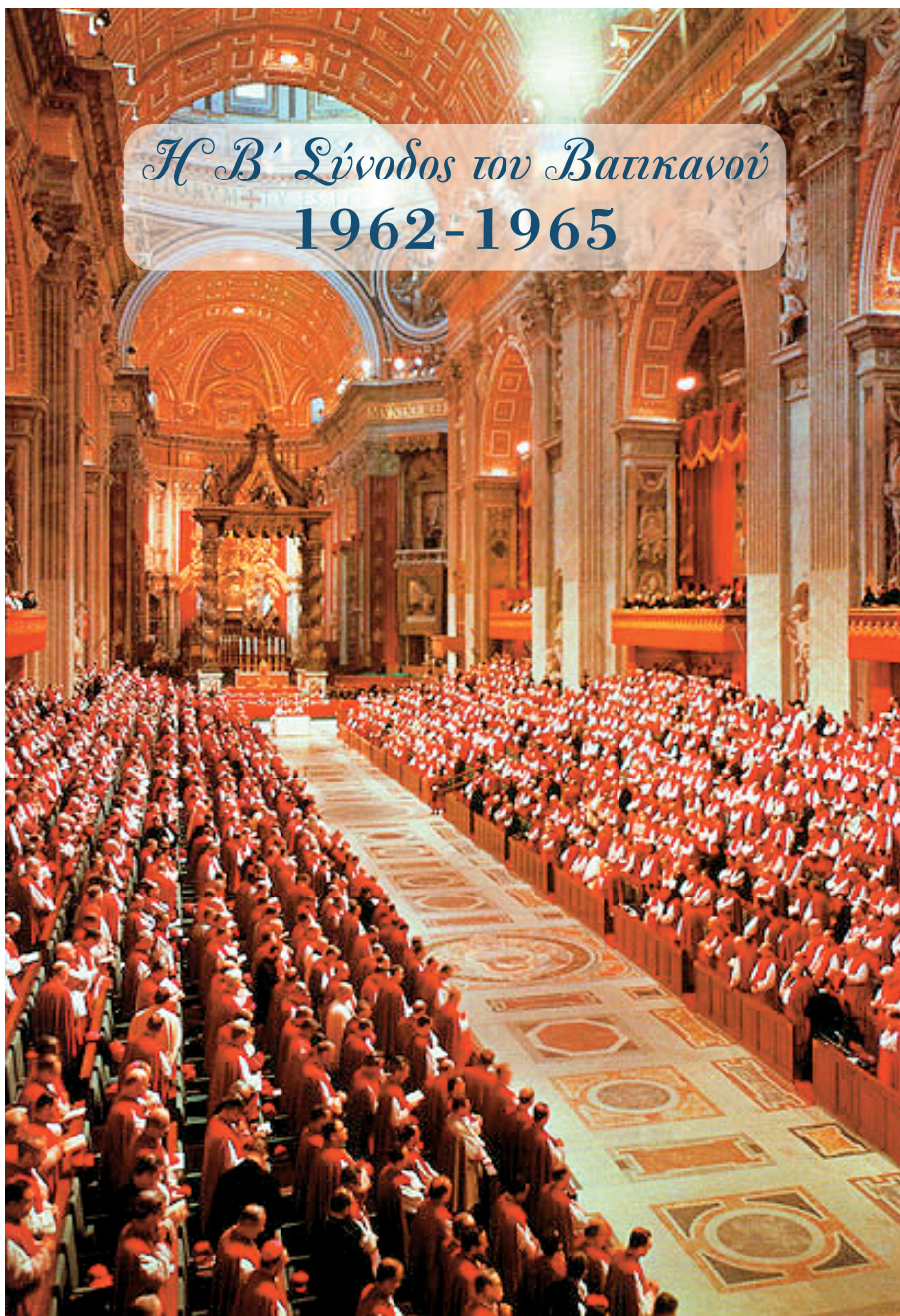
Πάπας Ιωάννης ΚΓ΄

Πάπας Παύλος ΣΤ΄

Δεξιά: με τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρα Α΄

Ἡ Β' Σύνοδος του Βατικανού
1962-1965

“Ήταν μια εξαιρετική ημέρα”

**Απόσπασμα από κείμενο
του Πάπα Βενέδικτου ΙΣΤ΄,
το οποίο εκδόθηκε με την ευκαιρία
της πεντηκοστής επετείου
από την έναρξη
της Β΄ Συνόδου του Βατικανού**

«Ήταν μια εξαιρετική ημέρα, η 11η Οκτωβρίου 1962, καθώς, με την επίσημη είσοδο περισσότερων από 2.000 Συνοδικών Πατέρων στη Βασιλική του Αγίου Πέτρου, κηρύχθηκε η έναρξη της Β΄ Συνόδου του Βατικανού.

Ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ΄ όρισε την ημέρα αυτή ως ημέρα έναρξης της Συνόδου (εορτή της Μητρότητας της Αειπαρθένου Μαρίας), ώστε να εμπιστευθεί αυτή τη μεγάλη εκκλησιαστική σύναξη στη μητρική στοργή της Παναγίας. Ήταν εντυπωσιακό να βλέπει κανείς την είσοδο των Επισκόπων, που προέρχονταν απ’ όλο τον κόσμο, απ’ όλες τις φυλές και απ’ όλους τους λαούς: μια εικόνα της Εκκλησίας του Χριστού, που αγκαλιάζει όλη την οικουμένη, στην οποία όλοι οι λαοί της γης είναι ενωμένοι στην ειρήνη.

Ήταν μια εποχή εξαιρετικών προσδοκιών. Μεγάλα γεγονότα θα συνέβαιναν. Οι προηγούμενες Σύνοδοι είχαν σχεδόν πάντοτε συγκληθεί, για να απαντήσουν σε ένα συγκεκριμένο ερώτημα. Αυτή τη φορά, δεν υπήρχε κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα για επίλυση. Αλλά γι’ αυτόν ακριβώς το λόγο πλανιόταν στον αέρα ένα αίσθημα γενικής προσδοκίας: ο χριστιανισμός, που είχε διαμορφώσει το δυτικό κόσμο, έμοιαζε να χάνει την αποτελεσματική του επιρροή. Φαινόταν ότι το μέλλον, πλέον, το καθόριζαν άλλες πνευματικές δυνάμεις. Η συναίσθηση της απώλειας του παρόντος από την πλευρά του χριστιανισμού και της ευθύνης που προέκυπτε από το γεγονός αυτό, συνοψιζόταν στον όρο “εκσυγχρονισμός”. Ο χριστιανισμός έπρεπε να υπάρξει στο παρόν, ώστε να μπορέσει να διαμορφώσει το μέλλον.»

Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄

“L’Osservatore Romano”, 11 Οκτωβρίου 2012

Φως για την Εκκλησία και για το σύγχρονο κόσμο

Στις 11 Οκτωβρίου 1962, ημέρα της εορτής της Μητρότητας της Παναγίας, κηρύχθηκε η έναρξη της Οικουμενικής Συνόδου της Εκκλησίας μας. Ο ογδοντάχρονος Πάπας Ιωάννης ΚΓ΄ ήταν βαθιά συγκινημένος, καθώς διάβαζε την ομιλία του. Τα λόγια του φαινόταν προφητικά για την Εκκλησία και για τον κόσμο του 20^{ου} αιώνα και η φωνή του ηχούσε στη συνείδηση όσων τον άκουγαν να χαράζει την πορεία της Συνόδου.

Η Σύνοδος ξεκίνησε με τη φλόγα της ελπίδας και της επιθυμίας για αλλαγή να φωτίζει την καρδιά πολλών Συνοδικών Πατέρων. Οι δυσκολίες που θα αντιμετώπιζαν ωστόσο ήταν πολλές. Τα θέματα που έπρεπε να μελετηθούν ήταν πολυάριθμα και πολύπλοκα: η ζωή της Καθολικής Εκκλησίας, οι σχέσεις της με τις άλλες Εκκλησίες, τις άλλες θρησκείες, την ανθρωπότητα γενικότερα. Ορισμένα από αυτά τα θέματα συζητήθηκαν για πρώτη φορά σε Σύνοδο. Και κατά τη διάρκεια των συζητήσεων προέκυπταν συχνά εντελώς διαφορετικές τοποθετήσεις, νοοτροπίες, εμπειρίες, αναζητήσεις, προσδοκίες. Για το λόγο αυτό η ανταλλαγή απόψεων γινόταν ορισμένες φορές σε ζωηρούς τόνους, αλλά εμπνεόταν πάντοτε από τη βαθιά πίστη στον Θεό και από την κοινή επιθυμία όλων να ανακαλύψουν την αλήθεια και να την εκφράσουν με τον πιο κατάλληλο τρόπο.

Ο δρόμος ήταν μακρύς και δύσκολος, αλλά οδήγησε, με την πνοή του Αγίου Πνεύματος, στο φως της αλήθειας. Στις 8 Δεκεμβρίου 1965, ημέρα της εορτής της Αμιάντου Συλλήψεως της Παναγίας, ο Πάπας Παύλος ΣΤ΄, αφού απηύθυνε επτά μηνύματα σε αντίστοιχους αποδέκτες (στους κυβερνώντες – στους ανθρώπους της διανόησης και της επιστήμης – στους ανθρώπους της τέχνης και του πολιτισμού – στις γυναίκες – στους εργαζόμενους – στους φτωχούς, στους ασθενείς και σε όλους εκείνους που υποφέρουν – και, τέλος, στους νέους), κήρυξε τη λήξη της Β΄ Συνόδου του Βατικανού, αναλαμβάνοντας τη δύσκολη και λεπτή αποστολή της εφαρμογής των διαταγμάτων της από την επόμενη κιόλας ημέρα.

Οι στόχοι και το πνεύμα της Β' Συνόδου του Βατικανού

Ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ' έδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές πάνω στις οποίες θα εργαζόνταν οι συνοδικές επιτροπές, τόσο για τη σύνταξη των κειμένων που θα μελετούσαν οι Πατέρες όσο και για το πνεύμα που θα έπρεπε να επικρατήσει στις συζητήσεις. Πριν απ' όλα έπρεπε να γίνει διάκριση ανάμεσα **στην ουσία της αλήθειας της πίστης μας και στη γλωσσική της διατύπωση**, που είναι αναγκαστικά συνδεδεμένη με την εποχή που πρωτοεμφράστηκε. Το λυτρωτικό μήνυμα του Ευαγγελίου έπρεπε να αναγγελθεί στον κόσμο με τη γλώσσα του 20^{ου} αιώνα, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές, πολιτικές και επιστημονικές εξελίξεις που είχαν σημειωθεί. Το μήνυμα αυτό, που απευθύνεται στην ψυχή κάθε χριστιανού, έπρεπε να έχει καθαρά ποιμαντικό χαρακτήρα και η διακηρυξή του να γίνεται αντιληπτή ως προσφορά διακονίας στους πιστούς και όχι ως έκφραση εξουσίας.

Ένας άλλος σημαντικός στόχος της Συνόδου φάνηκε με τη δημιουργία της **«Γραμματείας για την ενότητα των χριστιανών»**. Ο Πάπας δεν επιδίωκε τη σύγκληση μιας Οικουμενικής Συνόδου που θα απέβλεπε στην ένωση των χριστιανών κατά τη διάρκειά της. Είχε απόλυτη επίγνωση των δυνατοτήτων και των δυσκολιών που υπήρχαν. Ήθελε, όμως, να τεθούν οι βάσεις για έναν **υγιή οικουμενισμό**, που θα έβγαζε την Καθολική Εκκλησία από τη σχετική απομόνωση στην οποία είχε περιέλθει τους τελευταίους αιώνες. Στελεχώνοντας τη Γραμματεία αυτή με αξιόλογους θεολόγους-ιερείς απ' όλο τον κόσμο, έδωσε τη δυνατότητα στη Σύνοδο και στη μετασυνοδική Εκκλησία να κάνει ένα τεράστιο βήμα προς τα εμπρός.

«Αν οι Συνοδικοί Πατέρες κρατούσαν εκείνες τις ημέρες στα χέρια τους (και η αλήθεια είναι πως μερικοί την κρατούσαν και παρέπέμπαν σε αυτήν) την ομιλία του Πάπα κατά την έναρξη της Συνόδου, θα έβλεπαν πως ο κύριος σκοπός της ήταν να αποτελέσει μια Σύνοδο που δεν θα κήρυσσε νέες διδασκαλίες, μια Σύνοδο που δεν θα καταδίκασε κανέναν, αλλά μια Σύνοδο που θα αναζητούσε μια σύγχρονη γλώσσα, με την οποία να παρουσιάσει σε όλους τους ανθρώπους το μήνυμα της σωτηρίας.» (Καρδινάλιος J. Lercaro)

«Η ΧΑΡΑ ΚΑΙ Η ΕΛΠΙΔΑ, οι θλίψεις και οι αγωνίες των ανθρώπων τού σήμερα, των φτωχών πάνω απ' όλα και όλων εκείνων που υποφέρουν, είναι επίσης η χαρά και η ελπίδα, οι θλίψεις και οι αγωνίες των μαθητών του Χριστού και δεν υπάρχει τίποτα το αυθεντικά ανθρωπινό που να μη βρίσκει απήχηση στην καρδιά τους. Πράγματι, η χριστιανική κοινότητα αποτελείται από ανθρώπους οι οποίοι, συναθροισμένοι στο όνομα του Χριστού, καθοδηγούνται από το Άγιο Πνεύμα στην προσκυνηματική τους πορεία προς τη Βασιλεία του Πατέρα και έλαβαν ένα μήνυμα σωτηρίας για να το μεταδώσουν σε όλους. Γι' αυτό η κοινότητα των χριστιανών αισθάνεται πραγματικά και ενδόμυχα αλληλέγγυα με το ανθρωπινό γένος και με την ιστορία του.

...Ο κόσμος τον οποίο έχει υπόψη της η Σύνοδος είναι εκείνος των ανθρώπων, δηλαδή ολόκληρη η ανθρωπίνη οικογένεια μέσα στο πλαίσιο όλων εκείνων των πραγματικοτήτων, εν μέσω των οποίων ζει· ο κόσμος που φέρει τα σημάδια των προσπαθειών του ανθρώπου, των αποτυχιών και των νικών του· ο κόσμος τον οποίο οι χριστιανοί πιστεύουν δημιουργημένο και διατηρούμενο στην ύπαρξη από την αγάπη του Δημιουργού: αυτός ο κόσμος, έπεσε βέβαια στη σκλαβιά της αμαρτίας, όμως ο Χριστός με το Σταυρό και την Ανάσταση έσπασε τη δύναμη του Κακού και τον ελευθέρωσε και τον προόρισε, σύμφωνα με το θεϊκό σχέδιο, να μεταμορφωθεί και να φθάσει στην ολοκλήρωσή του.»

“Gaudium et Spes”

Ποιμαντική Διάταξη της Β' Συνόδου του Βατικανού
για την Εκκλησία μέσα στο σύγχρονο κόσμο, αρ. 1-2
Ρώμη, 7 Δεκεμβρίου 1965

Η διεξαγωγή της Β' Συνόδου του Βατικανού

Οι Σύνοδοι αποτελούσαν και αποτελούν σε κάθε περίπτωση ορόσημα στην πορεία της Εκκλησίας στο πέρασμα των αιώνων. Χαράσσουν τη ζωή της εμβαθύνοντας στην πίστη, στη λειτουργική της μεταρρύθμιση, στην επιλογή των κατάλληλων τρόπων για τον ευαγγελισμό του κόσμου. Μια Σύνοδος ανοίγει πάντοτε μια νέα εποχή, κατά την οποία η Εκκλησία κάνει ένα βήμα προς το μέλλον και εξελίσσει την αποστολή της.

Η Β' Σύνοδος του Βατικανού καθιερώθηκε στη ζωή της Εκκλησίας μας ως σημείο αναφοράς, οδηγώντας την, με την πνοή του Αγίου Πνεύματος, σε μια νέα πορεία. Πήρε θέση σε σημαντικά θέματα και πρόσφερε στην Εκκλησία – και στην κοινωνία γενικότερα – κείμενα με βαθιά νοήματα, κείμενα που αφορούσαν στο δόγμα της πίστης και στη δράση: **τέσσερις Διατάξεις** (δύο δογματικές, μια ποιμαντική και μια λειτουργική), **εννέα Διατάγματα** και **τρεις Διακηρύξεις**. Οι τέσσερις Διατάξεις εκφράζουν την παντοτινή πίστη της Εκκλησίας στον αιώνιο Θεό, αλλά με τρόπο που απαντά στις αναζητήσεις των ανθρώπων της εποχής μας. Επιτρέπουν, επίσης, την ακριβή ερμηνεία των Διαταγμάτων και των Διακηρύξεων, που έχουν εφαρμογή σε διάφορους τομείς της ζωής της Εκκλησίας.

Η Β' Σύνοδος του Βατικανού προσδιορίζεται ως η Σύνοδος **“της Εκκλησίας”**, **“του Χριστού”** και **“του ανθρώπου”**. Πραγματικά, οι προσδιορισμοί αυτοί δείχνουν την έμφαση που δόθηκε στα συγκεκριμένα θέματα. Η σχέση μεταξύ εκκλησιολογίας, Χριστολογίας και ανθρωπολογίας στα κείμενα της Συνόδου είναι πολύ ισχυρή.

Κηρύσσοντας την έναρξη της δεύτερης περιόδου της Συνόδου, στις 29 Σεπτεμβρίου 1963, ο Πάπας Παύλος ΣΤ' δήλωνε: *«Ας έχει πλήρη επίγνωση αυτή η Σύνοδος της μοναδικής, σταθερής, σαφούς και μακαρίας σχέσης ανάμεσα σ' εμάς και στον Ιησού, ανάμεσα σ' αυτή την Αγία και Ζώσα Εκκλησία που είμαστε και στο Χριστό. Κανένα άλλο φως να μην αιωρείται πάνω από αυτή την ομίχλη, που να μην είναι ο Χριστός, το φως του κόσμου· καμιά άλλη αλήθεια να μη μας ενδιαφέρει, που να μην είναι τα λόγια του Κυρίου.»*

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης περιόδου, εγκρίθηκε η **παρουσία λαϊκών ακροατών** στη Σύνοδο, ενώ η **συνάντηση του Πάπα Παύλου ΣΤ΄ με τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηνάγορα Α΄ στην Ιερουσαλήμ** (5 Ιανουαρίου 1964) γέννησε την ελπίδα στους Συνοδικούς Πατέρες και στο πλήρωμα της Εκκλησίας για μια συμφωνία κορυφής ανάμεσα στις δύο Εκκλησίες, ώστε η Σύνοδος να πάρει ενωτικό χαρακτήρα. **Εννέα αιώνες μετά το Σχίσμα του 1054**, οι προκαθήμενοι των δύο Εκκλησιών με τις ακολουθίες τους συναντήθηκαν, άνοιξαν αυθόρμητα την αγκαλιά τους και **έδωσαν τον έν Χριστώ ασπασμό**. Ήταν μια ιστορική στιγμή που περίμεναν γενεές χριστιανών. Στα λίγα λεπτά της ιδιαίτερης συνομιλίας τους, **λύθηκε σιωπή αιώνων** και εγκαινιάστηκε η αφετηρία μιας νέας χριστιανικής πορείας.

Κατά το διάστημα αυτό συζητήθηκε και ψηφίστηκε η Διάταξη περί Θείας Λατρείας (Sacrosanctum Concilium). Αποφασίστηκε μια **βαθιά λειτουργική μεταρρύθμιση**, με σκοπό την **πλήρη συμμετοχή των πιστών στη Θεία Λατρεία**. Γι' αυτό και τα **λατινικά** θα έδιναν τη θέση τους στις **ομιλούμενες γλώσσες**. Πρακτικά έπρεπε να επιτευχθεί η **σωστή δογματικά απόδοση του λατρευτικού τυπικού στη γλώσσα της κάθε χώρας**. Αξιόλογοι θεολόγοι ανέλαβαν να διαμορφώσουν το νέο λειτουργικό τυπικό, βασισμένοι στην παράδοση των Αποστόλων και στα αρχαία λατρευτικά κείμενα.

Στην τρίτη και στην τέταρτη περίοδο των συνοδικών εργασιών (1964 και 1965 αντίστοιχα) κλήθηκαν ως παρατηρητές συνολικά **52 Καθολικοί λαϊκοί και 101 μη Καθολικοί Χριστιανοί από 21 Χριστιανικές Ομολογίες**. Ο ρόλος αυτών των παρατηρητών εξελίχθηκε σε αυτό των άτυπων αλλά ουσιαστικών συμβούλων, καθώς οι Καθολικοί Επίσκοποι άκουγαν με ενδιαφέρον τις παρατηρήσεις τους και πολλές φορές τις προωθούσαν στις συζητήσεις. Ο Πάπας ανήγγειλε την ίδρυση της **«Συνόδου των Επισκόπων»**, στην οποία θα συμμετείχαν Επίσκοποι από όλες τις Το-

πικές Επισκοπικές Συνόδους, ώστε, κάτω από την άμεση καθοδήγησή του, να έχουν την ευθύνη της ποιμανσης ολόκληρης της Καθολικής Εκκλησίας.

Σ' αυτό το διάστημα ψηφίστηκε η Δογματική Διάταξη περί Εκκλησίας (Lumen Gentium). Η Διάταξη αυτή εξέφρασε την **ταυτότητα της Εκκλησίας ως λαού του Θεού** εν πορεία μέσα στην ιστορία και υπογράμμισε το μυστήριο της Εκκλησίας ως σώμα πιστών που το Άγιο Πνεύμα ζωοποιεί. Ψηφίστηκε επίσης η Ποιμαντική Διάταξη για την Εκκλησία μέσα στο σύγχρονο κόσμο (Gaudium et Spes), μια ριζικά νέα προσέγγιση **των κοινωνικών προβλημάτων**, κυρίως της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ειρήνης, καθώς και οι Διακηρύξεις σχετικά με την ελευθερία της συνείδησης, τη **θρησκευτική ελευθερία** και τις σχέσεις με τις άλλες θρησκείες, **ιδιαίτερα με τον Ιουδαϊσμό**.

Στις 7 Δεκεμβρίου 1965 πραγματοποιήθηκαν δύο εξαιρετικά σημαντικές τελετές. Ο Πάπας Παύλος ΣΤ' στο Βατικανό και ο Πατριάρχης Αθηναγόρας Α' στο Φανάρι υπέγραψαν **ταυτόχρονα το πρωί της ημέρας εκείνης την άρση των αναθεμάτων του 1054⁵** και εξέδωσαν μια κοινή διακήρυξη, που άνοιγε νέες προοπτικές για τις σχέσεις των δύο Εκκλησιών.

Την αμέσως επόμενη ημέρα, στις 8 Δεκεμβρίου 1965, πραγματοποιήθηκε στον Άγιο Πέτρο η επίσημη τελετή με την οποία **κηρύχθηκε η λήξη της Β' Οικουμενικής Συνόδου του Βατικανού**.

Πριν ακόμη κλείσουν οι εργασίες της Συνόδου, η Αγία Έδρα είχε αρχίσει να δημοσιεύει τα έγγραφα εκείνα, βάσει των οποίων **θα μετατρέπονταν σε πράξη και βίωμα οι συνοδικές αποφάσεις. Το βάρος, όμως, της ευθύνης** για τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις της Εκκλησίας, για τη διαφύλαξη της ισορροπίας ανάμεσα στην παράδοση και στο νέο πνεύμα, για την πορεία της Εκκλησίας μέσα στον κόσμο και για τη διατήρηση του ευαγγελικού φωτός ανάμεσα στους ανθρώπους της εποχής μας, **έπεφτε πάνω στους ώμους του Πάπα Παύλου ΣΤ' και των διαδόχων του**.

⁵ Αναθέματα: οι αμοιβαίοι αφορισμοί του Πάπα Λέοντα Θ' και του Πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουλάριου το 1054, που, για λόγους κυρίως πολιτικούς και πολιτισμικούς, οδήγησαν στο σχίσμα των δύο Εκκλησιών.

Η μετασυννοδική Εκκλησία

Με τις αποφάσεις της η Σύνοδος επιδίωξε: να εξασφαλίσει την ενεργή συμμετοχή των πιστών στη Θεία Λατρεία· να αναπτύξει το διάλογο της Εκκλησίας με το σύγχρονο κόσμο, με τους πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς, με τις άλλες Εκκλησίες και τις άλλες θρησκείες· να αναγνωρίσει την ελευθερία του ανθρώπου, ιδιαίτερα του πιστού, στη ζωή και στις αποφάσεις του. Καθένας από αυτούς τους στόχους, για να μη μείνει μόνο σε επίπεδο ευχών και επιφανειακών αλλαγών, απαιτούσε ριζικές μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό της Εκκλησίας και κυρίως στη νοοτροπία των Καθολικών.

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι, στα χρόνια που ακολούθησαν, υπήρξε μεγάλη σύγχυση μεταξύ των πιστών, αλλά και ενθουσιασμός για το νέο πνεύμα που επικρατούσε. Κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 σημειώθηκαν γενικά σημαντικές κοινωνικές ανατροπές σε όλο το δυτικό κόσμο, χωρίς να εξαιρείται και η Εκκλησία. Ήταν μια περίοδος συγκρούσεων μεταξύ συντηρητικών και προοδευτικών, κατά την οποία κατέρρευσαν θεσμοί και παραδοσιακές πρακτικές. Ωστόσο, οι μεταρρυθμίσεις που έφερε η Σύνοδος στη νοοτροπία της Καθολικής Εκκλησίας, της έδωσαν τη δυνατότητα να συμμετάσχει ενεργά στις αναζητήσεις μιας κοινωνίας και ενός πολιτισμού που δοκίμαζε νέες μορφές συμβίωσης.

Στην **Ελληνική Καθολική Εκκλησία**, τα θέματα που απαιτούσαν μια νέα προσέγγιση ήταν οι σχέσεις με την Ορθόδοξη Εκκλησία, η μετάφραση και η σωστή απόδοση και ερμηνεία του νέου λειτουργικού τυπικού στην ελληνική γλώσσα, η αναβάθμιση της θέσης των λαϊκών, της θέσης της γυναίκας, καθώς και ο νέος τρόπος κατήχησης και ευαγγελισμού των πιστών.

Θα πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι η λειτουργική μεταρρύθμιση δεν ήταν δυνατόν να αναδειχθεί καρποφόρα σε καμιά χώρα χωρίς μια **προσεκτική και βαθιά μελέτη των βιβλικών κειμένων**. Δεν υπήρξε, δυστυχώς, μια κατηχητική προετοιμασία των πιστών πριν από την εφαρμογή της λειτουργικής μεταρρύθμισης. Ωστόσο, με το πέρασμα των ετών, η εμβά-

θυνση αυτή έγινε και εξακολουθεί να γίνεται και οι καρποί της είναι πλέον εμφανείς. Στην εξέλιξη αυτή συνέτεινε αναμφίβολα η έκδοση της **“Κατήχησης της Καθολικής Εκκλησίας”** πριν από 20 χρόνια, ενός έργου σημαντικού σε όγκο και σπουδαιότητα, η οποία εκφράζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την πίστη και τη λατρεία της Καθολικής Εκκλησίας.

Το πιο εντυπωσιακό μετασυνοδικό ρεύμα ήταν η **«αφύπνιση» των λαϊκών**, στην οποία αποσκοπούσε το σχετικό Διάταγμα Apostolicam Actuositatem: *«Η Ιερή αυτή Σύνοδος, θέλοντας να καταστήσει πιο έντονη την αποστολική δραστηριότητα του Λαού του Θεού, απευθύνεται με επιμέλεια στους λαϊκούς πιστούς, των οποίων ο ρόλος είναι απόλυτα απαραίτητος στην αποστολή της Εκκλησίας. Πράγματι, η αποστολή των λαϊκών δεν μπορεί ποτέ να λείπει από την Εκκλησία, γιατί είναι απόρροια της χριστιανικής τους κλήσης.»* (Προοίμιο του Διατάγματος)

Οι λαϊκοί ανακάλυψαν ξανά τη θέση τους μέσα στην Εκκλησία και τις ανάλογες ευθύνες τους. Εμβάθυναν στην πίστη τους και στην κλήση τους ως βαπτισμένων και απέκτησαν ουσιαστικό ρόλο με την ενεργή συμμετοχή τους στη Θεία Λατρεία. Επιπλέον, έγιναν μέλη των ποιμαντικών συμβουλίων των Επισκοπικών Διοικήσεων και των Ενοριών, ανέλαβαν συστηματικά ποιμαντικές δραστηριότητες, ιδιαίτερα στον κατηχητικό τομέα, και έγιναν μάρτυρες της χριστιανικής τους ζωής στο πλαίσιο της οικογένειας, της εργασίας, της κοινωνίας. Αναγνωρίστηκαν ως ισότιμα μέλη του σώματος της Εκκλησίας δίπλα στον κλήρο, χωρίς, ωστόσο, να πάψει να υφίσταται η διαφορά τους με τον κλήρο, απόρροια του Μυστηρίου της Χειροτονίας, ούτε να καταργηθεί η ιεραρχική δομή της Εκκλησίας.

Μετασυνοδικά βελτιώθηκε και η θέση της γυναίκας μέσα στην Εκκλησία. Σήμερα δεν γίνεται καμιά διάκριση προκειμένου να δοθεί σε κάποιον μια ποιμαντική ευθύνη, εκτός από το Μυστήριο της Ιεροσύνης. Η γυναίκα θεωρείται ισότιμο μέλος της Εκκλησίας και εκπληρώνει τη χριστιανική της κλήση εκδηλώνοντας τα προσωπικά της χαρίσματα: «*Ηρθε η ώρα για να εκπληρωθεί πλήρως η κλήση της γυναίκας· η ώρα κατά την οποία η γυναίκα αποκτά μέσα στην κοινωνία μια επιρροή, μια ακτινοβολία, μια δύναμη που ποτέ έως τώρα δεν είχε αποκτήσει.*» (“Μηνύματα προς την ανθρωπότητα”, που απηύθυναν οι Συνοδικοί Πατέρες με τη λήξη της Συνόδου)

Ένα ακόμα κεντρικό θέμα της Συνόδου ήταν η **Θρησκευτική Ελευθερία**. Στην εγκύκλιό του “**Επί γης ειρήνη**” το 1963, ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ’ έγραφε: «*Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Αυτό σημαίνει ότι έχει την ελευθερία να αλλάξει τη θρησκεία του ή τις πεποιθήσεις του· έχει την ελευθερία να εκδηλώνει τη θρησκεία του και την πεποίθησή του μόνος ή κοινοτικά, δημόσια ή ιδιωτικά, με τη διδασκαλία και τη δράση του, τη λατρεία και τις τελετές.*»

Με τη Διακήρυξη Dignitatis Humanae περί Θρησκευτικής Ελευθερίας, η Εκκλησία δέχθηκε την **ελευθερία συνείδησης** που απέκτησε ο σύγχρονος άνθρωπος: την ελευθερία τόσο των ανθρώπων εκτός Εκκλησίας, στους οποίους απευθύνει το κήρυγμά της, όσο και την ελευθερία σκέψης και πράξης των πιστών μέσα στους κόλπους της, παράλληλα με τις δεσμεύσεις της πίστης.

Τέλος, δεν πρέπει να παραλείψουμε τη σημαντική ανάπτυξη του **κοινωνικού έργου της Εκκλησίας** και των κινημάτων κοινωνικής αλληλεγγύης, που εμφανίστηκαν μετασυνοδικά. Με αφετηρία την **κοινωνική διδασκαλία της Καθολικής Εκκλησίας**, εκατοντάδες **Μοναχικά Τάγματα** και οργανώσεις **λαϊκών εθελοντών**

στάθηκαν και συνεχίζουν να στέκονται δίπλα στους αδύναμους, στους φτωχούς, στους ασθενείς, στα άτομα με ειδικές ανάγκες, στους ανθρώπους που ζουν στο περιθώριο της κοινωνίας. Με το έργο τους, δεν προσφέρουν μόνο υλική βοήθεια αλλά, κυρίως, αγκαλιάζουν τον ανθρώπινο πόνο, δίνουν χριστιανική μαρτυρία, στέκονται δίπλα στους σταυρωμένους του κόσμου μας.

Ο Πάπας Ιωάννης-Παύλος Β', σε ομιλία του το 1986, επιβεβαίωσε ότι «η Β' Σύνοδος του Βατικανού παραμένει το θεμελιώδες γεγονός στη ζωή της σύγχρονης Εκκλησίας· θεμελιώδες, γιατί εμβάθυνε στον πλούτο που της εμπιστεύθηκε ο Χριστός· θεμελιώδες, γιατί επέτρεψε τη γόνιμη επαφή της Εκκλησίας με το σύγχρονο κόσμο, με σκοπό τον επανευαγγελισμό και το διάλογο σε όλα τα επίπεδα με κάθε άνθρωπο καλής θέλησεως.»

«Η πιο ευγενής όψη της αξιοπρέπειας του ανθρώπου συνίσταται στην κλήση του να κοινωνεί με τον Θεό. Από τη γέννησή του ο άνθρωπος καλείται σε διάλογο με τον Θεό. Πράγματι, αν ο άνθρωπος υπάρχει είναι διότι ο Θεός τον έπλασε από αγάπη και, από αγάπη, δεν παύει να του δίδει την ύπαρξη· και ο άνθρωπος δεν ζει πλήρως σύμφωνα με την αλήθεια, εάν δεν αναγνωρίσει ελεύθερα αυτή την αγάπη και εάν δεν εγκαταλειφθεί στον Πλάστη του.»

“Gaudium et Spes”

Ποιμαντική Διάταξη της Β' Συνόδου του Βατικανού
για την Εκκλησία μέσα στο σύγχρονο κόσμο, αρ. 19
Ρώμη, 7 Δεκεμβρίου 1965

Επίλογος

Η Β' Οικουμενική Σύνοδος του Βατικανού πρέπει αναμφίβολα να συμπεριληφθεί **μεταξύ των σημαντικότερων γεγονότων στη ζωή της Καθολικής Εκκλησίας**. Πραγματικά, ήταν η μεγαλύτερη σε αριθμό συμμετοχής Συνοδικών Πατέρων, οι οποίοι ήλθαν στην Αγία Έδρα από κάθε μέρος του κόσμου· ήταν η πιο πλούσια, λόγω των ποικίλων σημαντικών θεμάτων που συζητήθηκαν διεξοδικά και σε βάθος κατά τις τέσσερις περιόδους της· τέλος, ήταν η πιο γόνιμη γιατί, διαβάζοντας τα σημεία των καιρών, επιδίωξε πάνω απ' όλα να ανταποκριθεί στις ποιμαντικές ανάγκες των πιστών και, επιθυμώντας να ενισχύσει τη φλόγα της Ευαγγελικής Αγάπης, κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια να πλησιάσει, όχι μόνο τις Χριστιανικές Εκκλησίες που είναι ακόμα χωρισμένες από την Καθολική, αλλά και ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Είναι γεγονός ότι πολλά ζητήματα δεν πήραν την οριστική απάντησή τους. Άνοιξε, όμως, μια πορεία αναζήτησης και εξέλιξης. Παρ' όλες τις δυσκολίες, τους προβληματισμούς και τις καλοπροαίρετες αμφισβητήσεις ορισμένων πιστών, **το πλήρωμα της Καθολικής Εκκλησίας ξεκίνησε μετά το 1965 την πορεία του προς ένα νέο ορίζοντα**.

Στηριγμένοι στις ρίζες του χριστιανισμού, με το βλέμμα στραμμένο σε μια ανανεωμένη «έν Χριστῷ ζωή», οικοδομήσαμε ένα παρόν πολύ πιο στέρεο, βαθύ και ουσιαστικό. Ακολουθήσαμε την κλήση μας ως βαπτισμένοι χριστιανοί, εμβαθύνσαμε στην πίστη μας, αναλάβαμε την ευθύνη μας για τη ζωή της Εκκλησίας και για τον επανευαγγελισμό της ανθρωπότητας. Γνωρίζουμε ότι πολλά πρέπει ακόμα να γίνουν. Τα οφέλη της Β' Συνόδου του Βατικανού δεν έχουν γίνει ακόμα αντιληπτά από το σύνολο της Εκκλησίας και οι διατάξεις της δεν έχουν ακόμα υλοποιηθεί πλήρως.

Η αλήθεια, όμως, είναι πως ένας νέος ορίζοντας ανέτειλε τις τελευταίες δεκαετίες στη ζωή της Εκκλησίας μας. Στο βάθος όλων αυτών των αλλαγών που συντελέστηκαν και συντελούνται, βρίσκεται η εικόνα της Εκκλησίας ως κοινωνίας, που έχει τις ρίζες της στην Εκκλησία των πρώτων χριστιανών. Στο βάθος αυτών των αλλαγών βρίσκεται η ισχυρή

βούληση και η αποφασιστική δέσμευση των χριστιανών να βιώσουμε την κλήση μας, ενωμένοι με τον Θεό και μεταξύ μας, στηρίζοντας ο ένας τον άλλο στην **πίστη** και στην **αγάπη**.

Πολλές αποφάσεις περιμένουμε ακόμα να υλοποιηθούν. Αλλά το μέλλον είναι πλέον στα χέρια μας. Ας αναλογιστούμε ότι **μερικές δεκαετίες νωρίτερα λίγοι μπορούσαν να φανταστούν το μέλλον που ο Θεός άνοιγε μπροστά μας!**

Η Β' Σύνοδος του Βατικανού συνοπτικά:

Διάρκεια:

Από 11 Οκτωβρίου 1962 έως 8 Δεκεμβρίου 1965

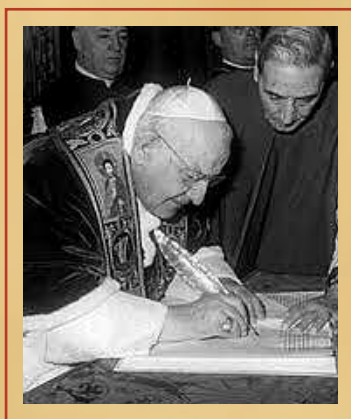
Συγκλήθηκε από:
τον Πάπα Ιωάννη ΚΓ'

Προήδρευσαν:
Πάπας Ιωάννης ΚΓ' και Πάπας Παύλος ΣΤ'

Συμμετείχαν:
έως και 2.625 Συνοδικοί Πατέρες (Καρδινάλιοι, Αρχιεπίσκοποι, Επίσκοποι, Γενικοί Ηγούμενοι), που προέρχονταν από 116 κράτη

Προσκλήθηκαν ως ακροατές:
52 Καθολικοί Λαϊκοί και 101 μη Καθολικοί Χριστιανοί

Θέματα που μελετήθηκαν:
η ανανέωση της Καθολικής Εκκλησίας, η λειτουργική της ζωή, η θρησκευτική ελευθερία, οι σχέσεις της Καθολικής Εκκλησίας με τις άλλες Χριστιανικές Ομολογίες και με άλλες θρησκείες, με το σύγχρονο κόσμο κ.ά.

**Ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ' υπογράφει το χρυσόβουλο
κηρύσσοντας την έναρξη της Β' Συνόδου του Βατικανού**

Τα κείμενα που εξέδωσε η Β' Σύνοδος του Βατικανού:

Τέσσερις Διατάξεις:

- **Dei Verbum** – Ο Λόγος του Θεού
(Δογματική Διάταξη περί Θεϊκής Αποκάλυψης)
- **Lumen Gentium** – Το Φως των Εθνών
(Δογματική Διάταξη περί Εκκλησίας)
- **Gaudium et Spes** – Η χαρά και η ελπίδα
(Ποιμαντική Διάταξη για την Εκκλησία μέσα στο σύγχρονο κόσμο)
- **Sacrosanctum Concilium** – Η Αγία και Ιερή Σύνοδος
(Διάταξη περί Θείας Λατρείας)

Εννέα Διατάγματα:

- **Ad Gentes** – Προς τα έθνη
(περί της ιεραποστολικής δραστηριότητας της Εκκλησίας)
 - **Apostolicam Actuositatem** – Η αποστολική δραστηριότητα
(περί της αποστολής των λαϊκών)
 - **Christus Dominus** – Χριστός ο Κύριος
(περί του ποιμαντικού έργου των Επισκόπων μέσα στην Εκκλησία)
 - **Inter Mirifica** – Ανάμεσα στις θαυμαστές
(περί των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας)
 - **Optatam Totius** – Η επιθυμία όλης της Εκκλησίας
(περί της μόρφωσης του Κλήρου)
 - **Orientalium Ecclesiarum** – Των Ανατολικών Εκκλησιών
(περί των Ανατολικών Καθολικών Εκκλησιών)
 - **Perfectae Caritatis** – Η τέλεια αγάπη
(περί της ανανέωσης της Μοναχικής ζωής)
 - **Presbyterorum Ordinis** – Η τάξη των Πρεσβυτέρων
(περί της διακονίας και της ζωής των Πρεσβυτέρων)
 - **Unitatis Redintegratio** – Η αποκατάσταση της ενότητας
(περί Οικουμενισμού)
- ### Τρεις Διακηρύξεις:
- **Dignitatis Humanae** – Η αξιοπρέπεια του ανθρώπου
(περί Θρησκευτικής Ελευθερίας)
 - **Gravissimum Educationis** – Η μέγιστη σπουδαιότητα της παιδείας
(περί Χριστιανικής Παιδείας)
 - **Nostra Aetate** – Στην εποχή μας
(περί των σχέσεων της Εκκλησίας με τις μη Χριστιανικές Θρησκείες)

Οι λατινικοί τίτλοι των κειμένων αντιστοιχούν στις πρώτες λέξεις του Προοιμίου τους.

Βιβλιογραφία

1. π. Μάρκου Φώσκολου:
“Η πορεία 20 αιώνων του λαού του Θεού”
Εκδόσεις «Πορεία Πνευματική», Αθήνα 1987
2. Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών Επιστημών:
Περιοδικό “Ανοιχτοί Ορίζοντες”
Τεύχος 1076, Ιούλιος-Αύγουστος 2012
3. Analecta Theologica – 8:
**“Η Β’ Βατικανή Σύνοδος:
Διατάξεις – Διατάγματα – Δηλώσεις – Μηνύματα
Εισαγωγή και νεοελληνική απόδοση
των Συνοδικών Κειμένων”**
Επιμέλεια: π. Ιωάννης Ασημάκης, π. Λέων Κισκίνης
Εκδόσεις Αποστολικού Βικαριάτου Θεσσαλονίκης,
Θεσσαλονίκη 2012
4. Άντζελα Σεστρίνη:
“Η Β’ Σύνοδος του Βατικανού”
Παρουσίαση για τη Συντονιστική Ποιμαντική Επιτροπή
της Ιεράς Αρχιεπισκοπής των εν Αθήναις Καθολικών,
Μάιος 2012
5. Αριστείδη Γ. Πανώτη:
“Παύλος ΣΤ’ & Αθηναγόρας Α’: Ειρηνοποιοί”
Εκδόσεις Ιδρύματος Ευρώπης Δραγάν, Αθήνα 1971
6. Κείμενα, παρουσιάσεις και φωτογραφίες από την ιστοσελίδα
<http://www.vatican.va>

Περιεχόμενα

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΣΕΛ.
«Έτος της Πίστεως» για την Καθολική Εκκλησία	4
Η Σύνοδος των Ιεροσολύμων	6
Σύνοδοι της Εκκλησίας, Τοπικές και Οικουμενικές	7
Το Σύμβολο της Νικαίας/Κωνσταντινουπόλεως	9
Η Εκκλησία μας κατά τον εικοστό αιώνα	10
Η Β' Σύνοδος του Βατικανού	13
Φως για την Εκκλησία και για το σύγχρονο κόσμο	15
Οι στόχοι και το πνεύμα της Β' Συνόδου του Βατικανού	16
Η διεξαγωγή της Β' Συνόδου του Βατικανού	18
Η μετασυνοδική Εκκλησία	22
Επίλογος	27
Η Β' Σύνοδος του Βατικανού συνοπτικά	29
Τα κείμενα που εξέδωσε η Β' Σύνοδος του Βατικανού	30
Βιβλιογραφία	31

ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΚΤΥΠΩΣΗ: **MACART**, τηλ.: 210 5132 322

Το έντυπο αυτό είναι τυπωμένο με οικολογικά μελάνια σε χαρτί φιλικό προς το περιβάλλον που προέρχεται από πιστοποιημένη αειφορική ξυλεία (FSC)